

Memo

aan DB Waterschap Limburg, Regionale Actietafel WRL
afschrift aan
van Frank Heijens, Mark Vos
datum 10 oktober 2023
onderwerp Bestuurlijke oplegnotitie bij: Early Warning, Plan van aanpak op hoofdlijnen
zaaknr. 2023-Z1323
documentnr. WLDOC-2066690340-35995

1. Inleiding

Waterschap Limburg (WL) werkt al een aantal jaren op beperkte schaal aan de ontwikkeling van voorspellingsmodellen om wateroverlast en droogte te kunnen voorspellen. De watercrisis van juli 2021 heeft duidelijk gemaakt dat het tijdig informeren en waarschuwen van belanghebbenden van groot belang is om schade en levensbedreigende situaties als gevolg van overstromingen te beperken (zie ook adviezen Landelijke Beleidstafel Wateroverlast).

In het programma Waterveiligheid en Ruimte in Limburg (WRL) is early warning daarom in het programmaplan opgenomen als spoor 1 van pijler 3 (Klimaatbewustzijn en zelfredzaamheid). In het programma WRL werken alle relevante partners samen om te komen tot een versnelling van de ontwikkeling early warning systeem, dat ervoor zorgt dat alle doelgroepen tijdig gewaarschuwd kunnen worden. Daar waar financiële injecties nodig zijn om deze ontwikkeling te versnellen en te versterken, zal WRL dit financieren.

In het document “Early warning, plan van aanpak op hoofdlijnen” is op hoofdlijnen beschreven welke stappen we de komende jaren willen zetten om te komen tot een early warning systeem waarmee we belanghebbenden tijdig kunnen informeren en eventueel waarschuwen voor dreigende wateroverlast en droogte.

In deze notitie wordt het plan van aanpak kort samengevat en worden de relevante bestuurlijke aspecten uitgelicht.

2. Samenvatting plan van aanpak

Doel van het gezamenlijk door WL en WRL opgestelde plan van aanpak is het ontwikkelen van een early warning systeem waarmee we 24/7 belanghebbenden kunnen informeren/waarschuwen voor dreigende wateroverlast en droogte.

Onder belanghebbenden verstaan we inwoners en bedrijven, boeren, grondeigenaren, terreinbeherende organisaties, toeristen, veiligheidsregio's, gemeentes, RWS en de interne organisatie van WL.

We nemen droogte mee omdat voor droogte en wateroverlast, met name in Noord- en Midden-Limburg, hetzelfde instrumentarium gebruikt wordt en omdat we één centrale regiekamer (CRK) hebben bij WL die permanent waakt over teveel en te weinig water.

Bij de inzet van de benodigde middelen is het uitgangspunt dat middelen die nodig zijn voor early warning wateroverlast, die aanvullend zijn aan wat WL al vanuit de reguliere lijn doet, vanuit WRL geleverd worden. Overige middelen worden vanuit WL of anderszins ge(co)financierd.

Om belanghebbenden goed te kunnen informeren is het belangrijk dat zij zich bewust zijn van de risico's die ze lopen. Het creëren van risicobewustzijn is feitelijk dan ook de eerste stap van early

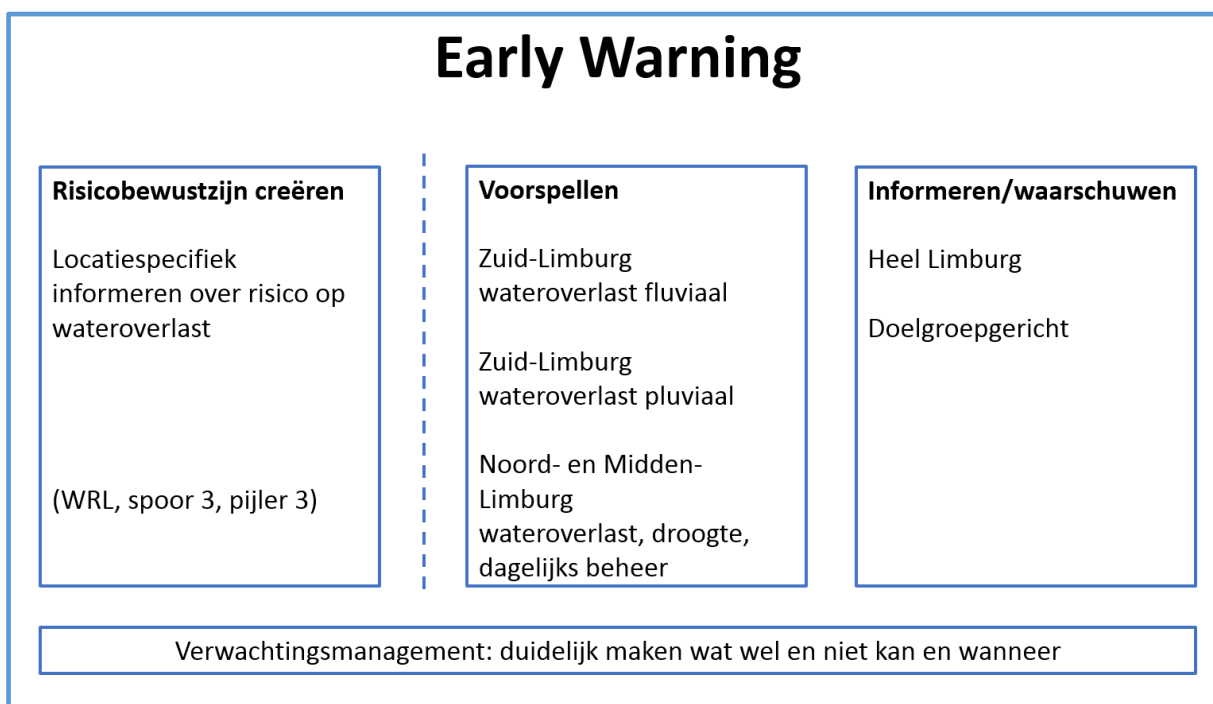
warning. Binnen WRL is dit al belegd binnen spoor 3 van pijler 3. Daarom nemen we het in dit plan van aanpak niet mee maar benoemen het wel als belangrijke korte termijn actie.

Bij de ontwikkeling van de instrumentaria maken we onderscheid in instrumenten voor fluviale (vanuit de beken) en pluviale (als gevolg van de hellingen afstromend regenwater in landelijk en stedelijk gebied) wateroverlast voor Zuid-Limburg en een breder inzetbaar instrument voor Noord- en Midden-Limburg. Daar richten we ons naast wateroverlast ook op droogte en het dagelijks waterbeheer (o.a. wateraanvoer, peilbeheer). Voor Zuid-Limburg is dit minder relevant.

Voor het informeren/waarschuwen van belanghebbenden willen we een voor heel Limburg inzetbare tool ontwikkelen waarmee we iedere doelgroep op gepaste wijze kunnen informeren.

Binnen dit geheel is het ook belangrijk om aan verwachtingsmanagement te doen en goed te duiden wat met de te ontwikkelen instrumentaria wel en niet kan, wat de beperkingen zijn en wanneer ze beschikbaar komen.

Schematisch ziet deze aanpak er als volgt uit:



We richten ons met early warning uiteraard op alle belanghebbenden binnen onze provincie. Bij de ontwikkeling van de diverse instrumentaria gaan we wel over de grenzen kijken, zowel inhoudelijk (welke neerslag en afvoeren komen vanuit onze internationale omgeving op ons af) als bij de instrumentontwikkeling waarbij we mogelijk ook gebruik gaan maken van leveranciers/producten uit ons omringende landen.

Er gebeurt op dit moment al heel veel dat samenhangt met de ontwikkeling van early warning. Zo worden er voor heel Limburg nieuwe hydrologische modellen gebouwd, wordt het meetnet uitgebreid, lopen er Interreg-projecten rondom aanpak wateroverlast en crisisbeheersing (EMFloodresilience en MARHETAK) en worden bestaande voorspelmodellen al verder verbeterd. Bij de uitvoering van dit plan van aanpak gaan we hier uiteraard gebruik van maken en gaan we er ook op voortborduren. De CRK van het waterschap heeft hierbij vanzelfsprekend een belangrijke rol.

In het plan van aanpak zijn vijf deeltrajecten benoemd:

1. Ontwikkelen van voorspelinstrumentaria voor fluviale en pluviale wateroverlast in Zuid-Limburg en voor wateroverlast, droogte en dagelijks beheer in Noord- en Midden-Limburg
2. Ontwikkelen van informatie/waarschuwingstools (website, app)
3. Lange termijn doorontwikkeling
4. Quick wins/korte termijn
5. Ontwikkeling back-end tools en integratie deelsystemen (ict, databeheer en -uitwisseling)

3. Planning en verantwoordelijkheden

De looptijd voor uitvoering van dit plan van aanpak is ca 4,5 jaar. Daarna vindt continuering en verdere doorontwikkeling plaats vanuit de lijnorganisatie van het waterschap.

PLANNING	2023		2024		2025		2026		2027	
	Q1/2	Q3/4	Q1/2	Q3/4	Q1/2	Q3/4	Q1/2	Q3/4	Q1/2	Q3/4
Quick Wins										
Communicatie naar inwoners o.b.v. beschikbare informatie		€ 90.000								
Voorspelsysteem Fluviaal										
Geul			€ 75.000							
Roer			€ 300.000							
Geleenbeek			€ 350.000							
Jeker, Worm, Voer						€ 200.000				
Voorspelsysteem Pluviaal										
Pilot		€ 75.000								
Heel Zuid-Limburg						€ 200.000				
Voorspelsysteem Droogte en Fluviale Wateroverlast										
Pilottest BOS + Go/NoGo				€ 90.000						
(Door)ontwikkeling voorspelsysteem						€ 300.000				
Informerende/verschillen										
Front-end tools ontwikkelen en implementeren		€ 200.000								
Verbeteren										
Onderzoeksprogramma en implementatie resultaten		€ 200.000								
Back-end tools en integratie		€ 200.000								

Het plan van aanpak wordt gezamenlijk uitgevoerd door WL en WRL, onder regie van WRL. Vanwege het grote belang van early warning voor met name wateroverlast en de wens om dit voor Zuid-Limburg snel te realiseren wordt het trekkerschap bij WRL belegd. Van daaruit wordt een projectorganisatie ingericht die verantwoording aflegt aan de Regionale ActieTafel (RAT) van WRL. Het waterschap is verantwoordelijk voor de tijdige en kwalitatief noodzakelijk inzet en aanlevering van de expertise, modellen, gegevens, e.d., voor de implementatie van de te ontwikkelen tools binnen WL en voor de continuering van de verdere doorontwikkeling vanuit de lijnorganisatie bij WL. De technische knowhow zit immers bij WL en die verantwoordelijkheid blijft ook daar.

4. Bestuurlijke aandachtspunten

Enkele bestuurlijke aandachtspunten bij het plan:

- Afbakening verantwoordelijkheden bij early warning

Hoofddoel van early warning is om belanghebbenden te informeren en te waarschuwen voor dreigende wateroverlast en droogte.

Het formeel waarschuwen van bewoners voor (dreigende) calamiteiten of rampen is in Nederland belegd bij de gemeenten en Veiligheidsregio's. Zij doen dat op basis van informatie die hen beschikbaar wordt gesteld, in het geval van watergerelateerde gebeurtenissen door Rijkswaterstaat en het waterschap. Met de invulling van dit plan van aanpak komt er meer, betere en vroegere informatie voor gemeenten en Veiligheidsregio's beschikbaar waardoor het waarschuwen beter en gericht kan plaatsvinden.

Met de te ontwikkelen tools gaat het waterschap daarnaast ook bewoners rechtstreeks informeren over (dreigende) wateroverlast. Streven is een tool die het watersysteem 24/7 bewaakt en informeert als daar aanleiding toe is. Hiermee worden bewoners feitelijk ook gewaarschuwd maar in formele zin is dit niet meer dan informeren.

- **Verwachtingsmanagement**

Met de uitvoering van het plan van aanpak kunnen we beter en tijdiger informeren/waarschuwen over dreigende wateroverlast en droogte. Dit neemt echter niet weg dat er situaties denkbaar blijven dat situaties verkeerd ingeschat worden waardoor alsnog onverwachte wateroverlastsituaties kunnen voorkomen. Ook kan het regelmatig voorkomen dat tools wel overlast voorspellen terwijl het toch niet optreedt. Weersvoorspellingen blijven een grote onzekere factor en ook rekenmodellen kunnen zich af en toe vergissen.

Early warning zal ook niet voor heel Limburg tegelijk gerealiseerd worden. Voor sommige gebieden zal er eerder een goed bruikbaar product beschikbaar komen dan voor andere.

Verwachtingsmanagement is daarom een belangrijk aandachtspunt in de communicatie over het plan van aanpak en bij de uitrol van het plan van aanpak.

- **Verantwoordelijkheden**

De regie ligt bij het Programma WRL. Dat laat de verantwoordelijkheden van de partnerorganisaties onverlet. De vaststelling van het plan van aanpak betekent dan ook dat organisaties zich conformeren aan en aanspreekbaar zijn op de prestaties en resultaten die in het plan van aanpak zijn vastgelegd. Dat betekent ook dat geen (bestuurlijke) koerswijzigingen of prioriteringen binnen de partnerorganisaties aan de orde kunnen zijn.

- **Bestuurlijke terugkoppeling**

Bestuurlijke terugkoppeling vindt plaats via de halfjaarlijkse voortgangsrapportage WRL aan het RAT. De Veiligheidsregio wordt hierbij als agendalid aan het RAT toegevoegd.

5. Financiën

Voorliggend plan van aanpak early warning is gezamenlijk opgesteld door WL en WRL en beschrijft alle acties die nodig zijn om de doelen voor early warning te realiseren. Het borduurt voort op ontwikkelingen die bij WL al lopen op het gebied van hydrologische modelontwikkeling en het voorspellen van wateroverlast en droogte.

De inzet van WRL richt zich op de aanvullende middelen die nodig zijn om de verbeterslag die n.a.v. juli 2021 nodig is gebleken, versneld te realiseren. Aspecten die niet met wateroverlast te maken hebben (droogte) en reguliere activiteiten van WL, zoals hydrologische modelontwikkeling, verbetering en uitbreiding meetnet, databeheer, etc. worden door WL gefinancierd, niet vanuit WRL.

Budget

De bouw van de te ontwikkelen instrumentaria en tools zal in de markt gezet worden, geraamde kosten daarvoor bedragen ca €2,3 miljoen.

Kosten voor bemensing van de projectorganisatie bedragen over de looptijd van het project (4,5 jaar t/m 2027) ca. €2,6 miljoen. Voor kennisinbreng, implementatie en beheer bij WL dienen 2 fte's rechtstreeks bij het waterschap gepositioneerd te worden. De overige 2 fte's worden gepositioneerd bij WRL. De 4 fte's worden door WL geworven, maar tijdelijk gefinancierd en gedetacheerd naar WRL. Dit is belangrijk om na afloop van het plan van aanpak de kennis en expertise te behouden bij WL.

Rekening houdend met een post onvoorzien van 15% komen de totale projectkosten dan uit op ca. €5,6 miljoen.

Risico

Indien de werving van de 4 fte's niet lukt via de reguliere arbeidsmarkt zal de ontbrekende capaciteit extern ingehuurd dienen te worden. Dit betekent een financieel risico dan kan oplopen tot €3 miljoen extra indien de volledige capaciteit extern dient ingehuurd te worden. De totale investering early warning bedraagt dan maximaal ca. €8,6 miljoen.

Kostenverdeling

Met het plan van aanpak wordt een flinke boost gegeven aan de ontwikkeling van early warning die zonder inzet van WRL niet mogelijk zou zijn. Vanuit bestaande budgetten en middelen bij WL zou deze ontwikkeling op veel beperktere schaal plaatsvinden en veel langer duren. Om inzicht te bieden in de kostenverdeling tussen WRL en WL hanteren we de volgende uitgangspunten:

- **Investeringskosten**
Alleen de investeringskosten voor de inzet van marktpartijen die samenhangen met wateroverlast zijn voor WRL. Op basis hiervan wordt de verdeelsleutel als volgt:
 - investeringskosten voor ontwikkeling van het voorspelsysteem voor Noord- en Midden-Limburg (ten behoeve van wateroverlast, droogte en dagelijks beheer):
 - 50% financiering door WRL
 - 50% financiering door WL
 - De overige investeringskosten voor de inzet van marktpartijen:
 - 90% financiering door WRL
 - 10% financiering door WL
- Structurele inzet van 2 aanvullende fte's voor kennisinbreng, implementatie en beheer bij WL worden voor de looptijd van dit project (4.5 jaar) volledig gefinancierd door WRL. Na afronding van het project zullen deze in de vaste formatie van WL worden opgenomen.
- Inzet van overige projectmedewerker capaciteit worden voor de looptijd van dit project (4.5 jaar) eveneens volledig gefinancierd door WRL.
- Bemensing vindt plaats door interne plaatsing/detachering en niet door externe inhuur.
- Vanuit de bestaande formatie levert WL werkzaamheden die nu ook al plaatsvinden voor modelontwikkeling en -beheer, meetnet en databeheer ter grootte van ca. 6 fte. Deze zijn essentieel voor uitvoering van het plan van aanpak maar vallen buiten de financiering van WRL en worden volledig door WL gefinancierd. Ze zijn in onderstaande kosten daarom niet meegenomen.

Dit leidt tot de volgende kostenverdeling:

Kostenverdeling WL - WRL							
					WL	WRL	Totaal
Inzet marktpartijen							
Voorspelsysteem Noord- en Midden-Limburg					€ 236.372	€ 236.372	€ 472.744
Overige inzet marktpartijen					€ 182.704	€ 1.644.339	€ 1.827.044
Medewerkers WL en WRL							
2 fte waterschap						€ 1.173.617	€ 1.173.617
Detachering WRL						€ 1.456.100	€ 1.456.100
Totaal markt en medewerkers					€ 419.076	€ 4.510.428	€ 4.929.504
Onvoorzien 15%					€ 62.861	€ 676.564	€ 739.426
TOTAAL					€ 481.938	€ 5.186.992	€ 5.668.930